

Faksimili starih karata - kič ili umjetnost

Frangeš, Stanislav; Župan, Robert

Source / Izvornik: **Zbornik I. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti, 2004, 493 - 498**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:254:860990>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**



Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

Faksimili starih karata — kič ili umjetnost

1. Uvod

Karte su dokumenti specijalne svrhe i vlastite simbolike. Raznovrsnost osobnog pristupa ne smije ometati kontinuitet povijesnog procesa prema kojem su karte evoluirale i još uvijek evoluiraju.

2. Karta

Karta je, prema Međunarodnoj kartografskoj organizaciji, kodirana slika geografske stvarnosti koja prikazuje odabrane objekte ili svojstva, nastaje stvaralačkim autorskim izborom, a upotrebljava se onda kada su prostorni odnosi od prvorazredne važnosti.

U osnovi, karta je model prostora razrađen pomoću znakova i upotpunjen geografskim imenima i tumačem znakova (legendom). Vizualni znakovi su prisutniji u svakodnevnom životu od verbalnog načina izražavanja. U rimskim putopisima i u modernim kartama podzemne željeznice nalazimo sličnosti upotrebe oblikovanja za srodne svrhe. Današnje topografske karte, iako konstruirane sofisticiranim tehnikama mjerenja i računanja, upotrebljavaju znakove koji nisu u velikoj mjeri suvremenog podrijetla. Neki od njih predstavljani su u 15. i 16., drugi u 18. i početkom 19. st. Pojava boja seže sve do srednjeg vijeka, pa čak i do rimske kartografije. Čak i kartografika tematskih ili »karata specijalne namjene« — obično gledano kao relativno suvremen pronalazak — ima svoje korijene u prvoj polovici 19. st. (Grenacher, 1975.).

2.1. Svrha karte

Karte imaju mnoge zadaće i mnoga lica, pa ih svatko od nas gleda drugačijim očima i koristi na drugačiji način. Dok ih promatraju, neki će tražiti dokaze povijesnih činjenica, neki pak traže bitne kvalitete oblikovanja koje razlikuju kartu kao umjetničko djelo. Karte se mogu promatrati: kao materijal za rekonstrukciju prostora, kao evidencija ljudskog života i organizacije, kao ilustracija znanja i misli ili kao proizvod kartografskih vještina i radnji. Svaka karta, bez obzira na vrijeme nastanka ili svrhu, spoj je iskustva, teorijskih pojmova i tehničkih vještina.

Dok se »izgled karata« polako transformirao, sadržaj karata je prošao neprekidnu promjenu kroz vrijeme. Upravo ta promjena sadržaja i daje važnost za društvenu, ekonomsku i političku povijest. Nove informacije i nova iskustva usmjerena su izazivanju novog i promijenjenog oblika izražavanja u kartografiji, kao i u drugim grafičkim vještinama. Oblikovanje i ukrašavanje karte mogu zanimati povjesničare umjetnosti, studente krasopisa (kaligrafije) i tipografije, čak i psihologe. Njezina konstrukcija odražava napredak u tehnici mjerenja i slikovnog predstavljanja, pa je predmet za povjesničare znanosti i tehnologije. Fizička građa atlasa ili knjiga karata svojstvena je i često zamršena studija bibliografa i drugih stručnjaka.

Karte su imale, i još uvijek imaju, nisku mjeru »opstanka«. Izrađivači planova ili terenski mjernici 16. i 17. st. (na primjer) držali su se ondašnjosti, trenutnosti i nisu ni slutili da možda stvaraju povijesni dokument. Oni su jednostavno radili svoj profesionalni posao za svog poslodavca ili kupca, što čini njihovo djelo korisnim kao zapis u povijesnoj perspektivi. Karte su namijenjene zamjenjivanju s drugim, sadržajno aktualnijim kartama ili prikazima u obliku prilagođenom njihovoj svrsi i primjeni ili kartama tehnički savršenije izrađenim. Proširenje znanja moglo je diskreditirati starije karte i uzrokovati njihovo odbacivanje ili uništenje. Čimbenik, ništa manje moćan u ovom rasipanju, bilo je upoznavanje novih oblika i tehnika kartografskog izražavanja (Skelton, 1972.; Ruitinga, 1999.).

Posebno je važna činjenica da se kartografsko blago u našim kartografskim zbirkama svakim danom sve pažljivije i temeljitije njeguje i istražuje (Čanković, 1982.; Pandžić, 1988.; Kisić, 1988.; Škalamera, 1994.; Gaćina i Ivanković, 1996.; Slukan, 1998.). Nažalost, daleko veći broj starih karata našeg područja, koje postupno otkrivamo, nalazi se u stranim arhivima, najčešće u državama čije su vojske ratovale na našim prostorima (Frangeš, 2000.).

Osim »zuba vremena«, trajnost karata smanjuje: starenje, nestručno rukovanje, otrcanost, neodgovarajuća pohrana, vatra, vlaga, voda, izjedanje glodavaca ili insekata, rat, pljačkanje i sl. (Grenacher, 1975.).

Samo izradom adekvatnih preslika i spremanjem u digitalnom obliku, bolje odmah u nekoliko primjeraka, i njihovim dalekim razmještanjem, može se spriječiti gubitak vrijednih karata.

3. Faksimili karata

Faksimili karata su, prema Lovriću i dr. (1991.), sadržajno i vanjskim izgledom najvjernija moguća reprodukcija izvorne karte. Faksimilska izdanja, često objavljena na inicijativu znanstvenika, mogu unaprijediti znanstvena istraživanja. Izradom faksimila starih karata informacija postaje sve dostupnija i sačuvana je u slučajevima u kojima je izvornik ugrožen. Faksimili nas prvenstveno štite od potpunog gubitka izvornika.

3.1. Faksimili starih karata

Faksimilima se čuvaju, prenose, šire i promoviraju informacije o sadržaju starih, rijetkih karata. Važnost i svršishodnost faksimila karata isticali su mnogi, kao npr. Skelton (1972.), Grenacher (1975.), Pandžić (1987.), Brunner i Dresse (1988.), Marković (1993.), Ruitinga (1999.) i dr. Izrađeni faksimil isključuje svakodnevnu upotrebu izvornika i time ga čuva od oštećenja. On je često jedina mogućnost da se, barem u obliku reprodukcije sa svim odlikama izvornika, raspolože dokumentom o vlastitoj prošlosti koji se nalazi u tuđem posjedu. Velika prednost faksimilske građe je da omogućuje arhivima, muzejima, knjižnicama i drugima da ponudi korisniku više mogućnosti obzirom na uvid, konzultaciju i fotokopiranje.

Kao faksimil karte treba prihvatiti svaku reprodukciju bez obzira na mjerilo, koja ima iste uzajamne odnose svih tonova i boja, a pruža jednak broj informacija kao i izvornik. Dakle, faksimil karte mora ocrtati sve detalje izvornika, čak i one najneznatnije, ali ne smije sadržavati dodatke i elemente strane izvorniku. Reprodukcija i metode tiska moraju biti tako odabrane da faksimil ne sadrži elemente strane izvorniku, npr. nijanse podloge i sl. Prema tome, reprodukcija neke karte, npr. u katalogu, u mjerilu koje čini njezin sadržaj nečitljivim, ne može se zvati faksimilom. S druge strane, neki faksimili karata ostvareni na plakatima ili na kalendarima mogu biti vrlo uspješni.

3.2. Izrada faksimila karata

Faksimili su stoljećima izrađivani ručno, zadnje stoljeće i pol fotomehanički, a zadnja dva desetljeća digitalno. Te su postupke detaljno opisivali Beblo (1961.), Leibbrand (1978.), Mühle (1980.), Vichra (1983.), Clifford (1985.), Morgenstern (1985.), Lovrić i dr. (1991.), Schoppmeyer (1991.) te Frangeš (1993.). Rukopisno faksimiliranje, osobito prijepisi puni grešaka, podbacilo je. Pritom su nazivi na kartama posebno trpjeli, često do neprepoznatljivosti, a također se više nije znao odnos mjerila između izvornika i kopije. Pronalaskom fotografije i povezivanjem fotomehaničkih postupaka raspolagalo se sredstvom koje je utrla put faksimiliranju, isprva samo za crno-bijele reprodukcije. Ubrzo se već razmjerno jeftino moglo faksimilirati u velikim formatima, vjerno predlošku i u neograničenoj nakladi. Digitalna kartografija sa svojim postupcima pospješila je i olakšala

izradu visokovrijednih faksimila najznačajnijih starih karata.

3.3. Djelatnost Zavoda za kartografiju Geodetskog fakulteta

Na Geodetskom fakultetu je na poslijediplomskom studiju za stjecanje doktorata znanosti i na poslijediplomskom studiju za stjecanje magisterija znanosti u okviru usmjerenja Fotogrametrija i kartografija od ak. god. 1997./98. uveden predmet Faksimili karata, koji je do danas odslušalo 15 pristupnika. Prema nastavnom planu, u okviru predmeta Faksimili karata obrađuju se sljedeće teme: Pojam i značenje faksimila karata za kulturnu povijest čovječanstva, Tehnike izrade i umnožavanja karata kroz stoljeća, Rukopisni faksimili, Od Ptolomejeve *Geografije* do faksimila karata 18. stoljeća nastalih precrtavanjem, Faksimili izrađeni pomoću fotografije i tiska, Faksimili karata u Drugom svjetskom ratu, Faksimili starih karata nastalih između 1950. i 1970. godine, Faksimili izrađeni pomoću skenera, Faksimili starih karata Zagreba, Faksimili suvremenih topografskih karata Hrvatske, Faksimili karata i stare karte kao ilustracije u posebnim publikacijama (katalozi izložbi, kalendari, znanstvene monografije i dr.), Najznačajnije hrvatske i europske zbirke starih karata, Upotreba faksimila, Političke, gospodarske i tehničke prilike u vrijeme nastanka izvornika i faksimila karte, Određivanje formalnih elemenata sadržaja karte (kartografska projekcija, geodetska osnova, mjerilo i dr.), Provjera vjerodostojnosti sadržaja karte usporedbom s drugim izvornicima.

Zavod za kartografiju Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu već dvadesetak godina znanstveno i praktično istražuje i izrađuje faksimile starih karata. Tako je do danas u Zavodu prikupljeno gradivo koje je omogućilo izdavanje preko pedeset faksimila starih karata iz različitih vremenskih razdoblja:

- Ptolomejev atlas iz 1511., što je u posjedu Franjevačkog samostana u Košljunu na Krku, ur. P. Lovrić, Zagreb, 1963.
- Kneidingerova karta Zagreba iz 1766., ur. P. Lovrić, Zagreb, 1977.
- Stratilova karta Rijeke iz 1778., ur. P. Lovrić, Zagreb, 1977.
- Plan von der Hersch. Belye, faksimil karte s kraja XVII. I. st., ur. J. Vichra i P. Lovrić, Zagreb, 1977.
- Nacrt grada Zagreba 1898. u mjerilu 1: 11 520, ur. J. Vichra i P. Lovrić, Zagreb, 1982.
- Nacrt Zagreba 1923. u mjerilu 1: 10 000, ur. J. Vichra i P. Lovrić, Zagreb, 1982.
- Szemanova karta Zagrebačke biskupije iz 1825. u mjerilu 1: 300 000, ur. P. Lovrić i B. Babić, Zagreb, 1990.
- Szemanova veduta Zagreba iz 1825., ur. P. Lovrić i B. Babić, Zagreb, 1991.

- Zagreb 1900. — faksimil karte u mjerilu 1: 75 000, ur. P. Lovrić i B. Babić, Zagreb, 1991.
- Szemanova karta Zagrebačke županije iz 1836.-1842. u mjerilu 1: 200 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1993.
- Fiume und Delnice iz oko 1914. godine u mjerilu 1: 75 000, ur. P. Lovrić, S. Frangeš i R. Vujnović, Zagreb, 1993.
- Laas und Čabar iz oko 1914. godine u mjerilu 1: 75 000, ur. P. Lovrić, S. Frangeš i R. Vujnović, Zagreb, 1993.
- Karta Zagreba E. Poibode iz 1867./68. u mjerilu 1: 25000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1994.
- Karta Poreča i Vrsara kapetana Maurera iz 1821.-24. s dopunama iz 1876., u mjerilu 1: 25000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1995.
- Karta Bakra iz 1821.-24. u mjerilu 1: 25 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1995.
- Karta Rijeke iz 1821.-24. u mjerilu 1: 25 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1995. — Karta Drniša S. Strzeleckoga i S. Boùrgùignona iz 1854. u mjerilu 1: 25 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1995.
- Karta Šibenika S. Strzeleckoga iz 1853. u mjerilu 1: 25 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1995.
- Karta Pakovog sela i Danila S. Strzeleckoga iz 1853. u mjerilu 1: 25 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1995.
- Karta Visovca S. Boùrgùignona iz 1854. u mjerilu 1: 25 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1995.
- Karta Splita F. Hammel-Kampfthala i J. Pöltinger-Planenbruka iz 1851. u mjerilu 1: 25000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1995.
- Karta Dubrovnika S. Kopystynskoga iz 1853. u mjerilu 1: 25 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1995.
- Karta Mljeta F. Barona Buschmanna iz 1852. u mjerilu 1: 25 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1995.
- Karta Varaždina I. Bejschlaga iz 1801. u mjerilu 1: 90 000 (Comitatus Varasdineusis), ur. P. Lovrić, V. Jakopec i S. Frangeš, Zagreb, 1996.
- Karta Umaga i Buja iz 1821.-24. u mjerilu 1: 25000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1996.
- Karta Učke iz 1821.-24. u mjerilu 1: 25 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1996.
- Perspektivni prikaz Zagreba N. Angielinija iz 1566., ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1996.
- Karta Ivanca i okolice 1784., ur. P. Lovrić, E. Putar i S. Frangeš, Ivanec, 1996.
- Karta Ivanca i okolice 1868., ur. P. Lovrić, E. Putar i S. Frangeš, Ivanec, 1996.
- Karta Ivanca i okolice 1900., ur. P. Lovrić, E. Putar i S. Frangeš, Ivanec, 1996.
- Karta Šibenika iz 1853. u mjerilu 1: 30 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1996.
- Karta Zadra iz 1854. u mjerilu 1: 30 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1996.
- Karta Zagreba iz 1784. u mjerilu 1: 60 000, ur. P. Lovrić i S. Frangeš, Zagreb, 1996.
- Karta Zagreba E. Poibode iz 1867./68. u mjerilu 1: 25 000, drugo izdanje, ur. S. Frangeš, Zagreb, 1997.
- Karta ušća Neretve iz 1852. u mjerilu 1: 30 000, ur. S. Frangeš, Zagreb, 1997.
- Karta Imotskoga iz 1852. u mjerilu 1: 30 000, ur. S. Frangeš, Zagreb, 1997.
- Karta Knina iz 1853. u mjerilu 1: 25 000, ur. S. Frangeš, Zagreb, 1997.
- Karta Sinja iz 1851. u mjerilu 1: 25 000, ur. S. Frangeš, Zagreb, 1997.
- Karta Vrgorca iz 1853. u mjerilu 1: 25 000, ur. S. Frangeš, Zagreb, 1997.
- Karta Drniša S. Strzeleckoga i S. Boùrgùignona iz 1854. u mjerilu 1:25 000, drugo izdanje, ur. S. Frangeš, Zagreb, 1997.
- Peuntingerova ploča, faksimil prema Miller, K. (ur.): Die Peutingerische Tafel, Brockhaus-Antiquarium, Stuttgart 1962., ur. S. Frangeš, Zagreb, 1998.
- Karta svijeta iz *Geografije* Klaudija Ptolemeja iz 1511., ur. S. Frangeš, Zagreb, 1998.
- Karta Velike i Male Paklenice iz 1780. u približnom mjerilu 1:35 000, ur. S. Frangeš, Zagreb, 1998.
- Karta Velike i Male Paklenice iz 1854. u približnom mjerilu 1:30 000, ur. S. Frangeš, Zagreb, 1998.
- Peuntingerova ploča, faksimil prema Miller, K. (ur.): Die Peutingerische Tafel, Brockhaus-Antiquarium, Stuttgart 1962., drugo izdanje, ur. S. Frangeš, Zagreb, 2001.
- Karta svijeta iz *Geografije* Klaudija Ptolemeja, drugo izdanje, ur. S. Frangeš, Zagreb, 2001.
- Karta Zadra iz 1854. u mjerilu 1: 30 000, drugo izdanje, ur. S. Frangeš, Zagreb, 2001.
- Nova i točna karta kraljevstva i provincija Dalmacije, Hrvatske, Slavonije, Bosne..., tiskane 1709. u Augsburgu, ur. S. Frangeš, Zagreb, 2002.
- Karta Splita i okolice oko 1640., ur. S. Frangeš, Zagreb, 2002.
- Karta šireg područja Splita iz 1571., ur. S. Frangeš, Zagreb, 2002.
- Karta Splita F. Hammel-Kampfthala i J. Pöltinger-Planenbruka iz 1851. u mjerilu 1: 30000, ur. S. Frangeš, Zagreb, 2002.

4. Zaključak

Čitava prethodna rasprava: što je faksimil, koja je njegova svrha, a koji ciljevi, kakvi su standardi za faksimilske karte, kako se faksimili mogu izrađivati i dr., provedena je zbog dobivanja odgovora na temeljno pitanje: Jesu li faksimili starih karata kič ili umjetnost? Očito je da odgovor na to pitanje nije jednostavan. Naime, treba usporediti količine i kvalitetu estetsko-vizualnih komponenata na jednoj strani i emotivnih naboja, izražajnosti i likovnih vrijednosti s druge strane. Postavljeno pitanje čak nameće novo pitanje: Je li faksimil karte koji je neosporno estetski čin, odmah i umjetničko djelo ili ipak samo nadrijetnički proizvod? Odgovor se krije u pristupu urednika faksimilskog izdanja. Ukoliko on maksimalno poštuje definiciju, cilj, standarde i primjereni postupak izrade, u tom slučaju faksimil stare karte bitno premašuje kič i približava se umjetničkoj vrijednosti.

Literatura

- Beblo, F.** (1961.), Das Problem der Farbtrennung für den Nachdruck von Landkarten — Die Kunst, das Schwarz auszuschalten, Deutsche Gesellschaft für Kartographie, Arbeitskurs Niederdollendorf, Karlsruhe, str. 107-110.
- Brunner, K., Dresse, B.** (1988.), Faksimiledrucke mehrfarbiger Karten, u: *Kartographische Nachrichten*, 4, str. 152-155.
- Clifford, H. W.** (1985.), Tonal reproduction Processes in Map Printing from the 15th to the 19th Centuries, u: *Cartographica*, 1, str. 78-92.
- Čanković, D.** (1982.), Kartografska zbirka Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, u: *Zbornik radova*, niz A, sv. 33, str. 103-112.
- Frangeš, S.** (1993.), Razlikovanje objekata na kartama površinskim signaturama, Magistarski rad, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Frangeš, S.** (2000.), Faksimili karata Istre iz druge topografske izmjere, u: *Istarski geodet*, Udruga geodeta Istarske županije, str. 18-23.
- Frangeš, S., Lovrić, P.** (1997.), Kartografski spomenici Ivanca, u: *Geodetski list*, 1, str. 73-79.
- Gaćina, S., Ivanković, G. M.** (1996.), Planovi i vedute Osijeka, Katalog izložbe, Muzej Slavonije, Osijek.
- Grenacher, F.** (1975.), Das Kartenfaksimile, dessen Wesen und Zweck, Vermessung, Photogrammetrie, u: *Kulturtechnik*, Fachblatt I, str. 19-22.
- Kisić, A.** (1988.), Obala Hrvatske na pomorskim i geografskim kartama od 16. do 19. stoljeća, Katalog izložbe, Dubrovački muzej i Muzej dubrovačkog pomorstva, Dubrovnik.
- Leibbrand, W.** (1978.), Eigenständige kartographische Verfahrenstechniken, u: *Kartographische Aspekte in der Zukunft*, Deutsche Gesellschaft für Kartographie, 12. Arbeitskurs Niederdollendorf, str. 217-230.
- Lovrić, P., Frangeš, S., Babić, B.** (1991.), Izrada faksimila karata elektronskim odvajanjem boja, u: *SGIGJ*, Savjetovanje o novim tehnologijama u geodeziji, Neum, str. 263-271.
- Marković, M.** (1993.), Descriptio Croatiae, Naprijed, Zagreb
- Morgenstern, D.** (1985.), Rasterungstechnik — Fotomechanisch und Elektronisch, Polygraph Verlag, Frankfurt am Main

Mühle, H. (1980.), Nachdruck von Landkarten — Auflagedrucken mittels Farbauszugsverfahren, u: *Nachrichten aus dem Karten- und Vermessungswesen*, I, str. 27-74. Pandžić, A. (1987.), Stare karte i atlas. Katalog izložbe, Povijesni muzej Hrvatske, Zagreb.

Pandžić, A. (1988.), Pet stoljeća zemljopisnih karata Hrvatske, Katalog izložbe, Povijesni muzej Hrvatske, Zagreb.

Ruitinga, L. (1999.), Facsimile maps and atlases and their function in the map collection of the University Library of the Vrije Universiteit in Amsterdam, Vrije Universiteit, LIBER, Amsterdam.

Schoppmeyer, J. (1991.), Farbproduktion in der Kartographie und ihre theoretischen Grundlagen, Habilitationsschrift, Polygraph Verlag, Frankfurt am Main.

Slukan, M. (1998.), Katastar Istre, u: *Geodetski list*, 2, str. 159-160.

Škalamera, Ž. (1994.), Zagreb na geodetsko-katastarskim zemljovidima i u zemljišnim knjigama, Katalog izložbe, Gradski zavod za katastar i geodetske poslove, Zagreb.

Skelton, R. A. (1972.), Maps — A Historical Survey of Their Study and Collecting, The University of Chicago Press, Chicago and London.

Vichra, J. (1983.), Faksimilsko izdanje »Nacrta grada Zagreba iz 1898. godine« uz pomoć skenera, u: *SGIGJ*, Savjetovanje o automatizaciji u geodeziji, Bled, str. 365-373.

Summary

Stanislav Frangeš, Robert Župan

Facsimiles of Old Maps — Kitsch or Art

Considering the content and appearance, map facsimiles are the most accurate reproduction of the original map. Facsimile editions, often published at scientists' initiative, can help scientific research. By publishing facsimiles of old maps, information becomes more accessible, and it is being preserved if the original is in danger. Facsimiles, before all, prevent the complete loss of the original. They serve to keep, transmit, distribute and promote information about the content of old and rare maps. If a facsimile is made, there is no need to use the original often and therefore the risk of damaging it is being reduced. It often provides the only possibility to have a document about one's own past, at least in the form of reproduction that retains all the features of the original, if this document is not in one's own possession. A great advantage of facsimile material is that it enables archives, museums, libraries and others to offer their users additional possibilities of consulting or copying documents.

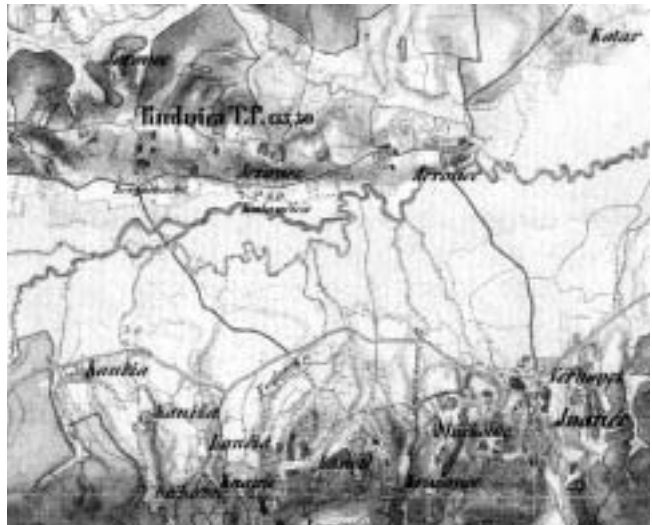
A facsimile of a map is every reproduction, in every size, which has the same shades and colours, and provides the same information as does the original. Therefore, a facsimile has to outline all the details of the original, even the minutest ones, but it must not contain additional elements that are not present on the original. Reproduction and printing methods must be selected in such a way that the facsimile does not contain elements foreign to the original, for example, wrong shades of the background, etc. Soon it

became possible to produce facsimiles in big formats, faithful to the original, and to print them in large number of copies. Digital cartography additionally speeded up and facilitated the production of valuable facsimiles of the most important old maps.

Map facsimiles are being published in various forms: individual maps, complete atlases, atlases that contain maps from various originals, etc. If a series of facsimiles depicts the same area in different periods, it becomes an excellent document of changes on the area shown. From them one can read: state borders and territorial structure of the area, its demographic situation, social structure of its inhabitants and their economic relations, urbanist and rural situation, traffic lines, etc.

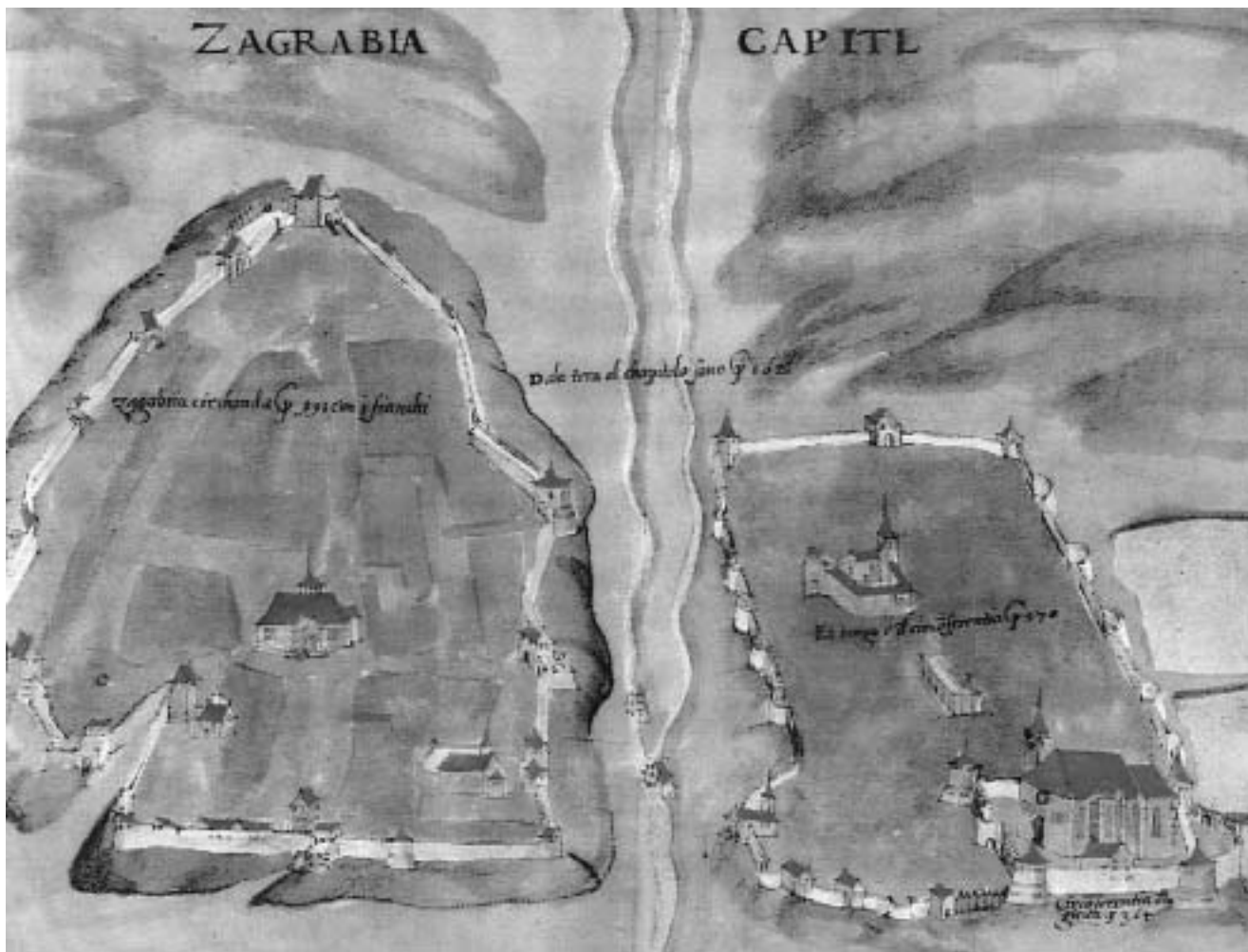
During the last two decades, the Institute for Cartography of Geodetic Faculty at Zagreb University has been scientifically and practically researching and producing facsimiles of old maps. The Institute has amassed considerable material, which made possible to publish more than forty facsimiles of old maps from various periods, and this activity continues, using digital techniques of production. From 1997/98, the postgraduate study at Geodetic Faculty contains a subject called Map facsimiles.

The discussion of facsimiles, their purpose and use, the standards for facsimile maps, methods of their production, etc., serves to provide the answer to the basic question: Are facsimiles of old maps kitsch or art? It is clear that the answer is not a straightforward one. Namely, we must compare quantities and qualities of esthetical and visual components on one hand, and emotional, expressive, and artistic values on the other. This question even implies another question: Is a facsimile of a map, which is undoubtedly an artistic act, also a work of art, or only pseudo art? The answer lies in the editorial treatment of the facsimile edition. If the editor respects the definition, the standards and the adequate procedures of production, then the facsimile of an old map considerably surpasses kitsch and comes close to having a real artistic value.



Faksimil Szemanove vedute Zagreba iz 1825. (izrađen 1991.).

Isječci faksimila karata Ivanca i okolice iz 1784., 1868. i 1900. godine.



Faksimil perspektivnog prikaza Zagreba N. Angielinija iz 1566. (izrađen 1996.).

Isječak faksimila nacрта grada Zagreba 1898. (izrađen 1982.).

Isječak faksimila Kneidingerove karte Zagreba iz 1766. (izrađen 1977.).

